

Kære studenter

Hjertelig tillykke med studentereksamen!

I dag, hvor I bliver studenter, er *en helt særlig dag*, en festdag – som I har set frem til de sidste 3 år. I år kan vi pga. corona-krisen ikke fejre begivenheden i Tivoli, men heldigvis har Folketeatret stillet deres smukke sal til rådighed for os, så vi kan fejre begivenheden her – hvor gymnasiet i øvrigt også tidligere har holdt dimissioner. Og så har I jo fået lov til at gennemføre den traditionelle studenterkørsel. Så trods corona er det alligevel lykkedes at skabe nogle rigtig gode rammer for, at I kan få en rigtig festlig dag og studentertid, og glæde jer over, at I nu har nået et vigtigt mål i livet.

At blive student er en milepæl. Det er en lejlighed til at feste, men også en anledning til at stoppe op og reflektere over / og give plads til drømme og forhåbninger om, hvad der gerne skal ske videre i livet.

Jeres årgang er jo *en helt særlig årgang*, og jeg er sikker på, at I vil komme til huske jeres studentertid som noget helt særligt.

I er en årgang, der har måttet afslutte jeres gymnasietid med nødundervisning de sidste tre måneder.

I er en årgang, der har fået en del af eksamen sløjftet, og i stedet fået jeres årskarakterer ophøjet til eksamenskarakterer. I er en årgang, som har måttet vinke farvel til mange af de ting, I havde glædet jer til gennem 3 år, så som: gallafest, sidste skoledag, flere afsluttende eksaminer - måske er det ikke alle, der er *helt* så kede af det.

Vi er mange, der synes, det er rigtig synd for jer, at I har måttet undvære nogle af de ting, der normalt hører med til den sidst tid i gymnasiet – men I har taget det rigtig pænt, og forhåbentlig kan det være en slags trøst at tænke på, at I med jeres afsavn har bidraget til, at vi som samfund er kommet igennem denne ubehagelige tid med verdenspandemi på en forholdsvis skånsom måde.

Det meste af foråret har unægtelig været en utryk tid, hvor vi ikke har kunnet være sammen, som vi plejer – og hvor vi pga. smittefare har skullet vænne os til *at være sammen hver for sig*.

Før corona var det ellers slemt nok med klima-krisen, oversvømmelser i Asien og græshopper i Afrika. Og med corona-krisen oveni har det unægtelig givet associationer til Ægyptens ti plager. Ud over at mange – måske især ældre – har været bange for at livet snart kunne være slut, har nedlukningen af store dele af samfundet ført til arbejdsløshed og økonomisk tilbagegang. Der er derfor ikke noget at sige til, at mange – unge og ældre – har følt, at vi går en usikker fremtid i møde. Mange har indimellem også følt sig usikre og ensomme. Det værste har næsten været, at vi ikke har vidst, hvornår alting vil blive "normalt" igen – om alting vil blive "som før", og hvad der mon vil komme i stedet?

Men nedlukningen af samfundet og forsamlingsforbuddet har også påvirket os på andre måder. Tempoet gik med et slag drastisk ned, gaderne var i marts og april næsten mennesketomme, og vi har været overladt

mere til vores eget selskab. I bybilledet har det været tydeligt, at mange flere er begyndt at gå ture i mindre grupper og tage ud i naturen. På den måde har krisen også fået os til at rykke mere sammen. Og den har skabt en større eftertænkksomhed og givet anledning til refleksion over, hvad der egentlig betyder noget for os som mennesker. Og det er måske slet ikke så dårligt.

Hvert år til studentertalen plejer jeg at inddrage et stykke litteratur, som kan spejle nogle af de tendenser, der er i tiden, og få os til at tænke over, hvad der egentlig er vigtigt for os. Faktisk besluttede jeg mig allerede før jul for, hvilken tekst jeg ville bruge, og begivenhederne i foråret har desværre gjort den endnu mere aktuell.

I år er valget faldet på en fortælling af Peter Seeberg, "Patienten" fra 1962, som jeg kort vil gengive.

Historien handler om en patients møde med hospitalsvæsenet i forbindelse med, at han har fået konstateret en hidtil ukendt sygdom "almindeligt bortfald". Sygdommen starter med at vise sig i det ene ben og bevirker, at patienten får benet amputeret. Men lægerne beroliger ham og siger, at det skal han ikke være ked af, for i vor tid kan en protese faktisk føles som en lettelse. Måske får han det meget bedre end før. Og de får ret.

Kort efter dukker sygdommen op i det andet ben, som også sættes af, og det viser sig, at patienten faktisk går meget bedre med to kunstige ben. Sygdommen breder sig derefter til armene, og patienten får kunstige arme. Pga. den udmærkede hjælp patienten får, kommer han til at betragte hospitalet som et kært hjem, og da der efter udskiftningen af armene er en pause i sygdommen, længes han ligefrem efter, at den skal vise sig igen. Omsider dukker den så op i højre lunge, som lægerne straks fjerner, og da den breder sig til den anden lunge, sætter de også dér straks en ny ind. Det viser sig, at de nye lunger er yderst behagelige. Luften bliver lettere at indånde, og patienten er helt lettet i brystet. Sygdommen angriber herefter nyrene, som ligeledes udskiftes. Smerter har han ingen af, - de holdes i ave med piller og indsprøjtninger.

Herefter sker der et gevaldigt opsving i sygdommen, og patienten bringes i koma, mens han får udskiftet både tyk- og tyndtarmen med slanger og rør. Lægerne mener nu, at han nu er så godt som helbredt. Her viser det sig imidlertid, at de tager fejl, for nu bliver hjertet angrebet, og patienten flytter endegyldigt ind på hospitalet og anbringes i et apparat, som kaldes et kunstigt hjerte.

Patienten har det godt her i sit andet hjem. Alle på hospitalet kapper om glæde ham, og han er dem dybt taknemmelig. Han føler sig endelig bragt udenfor rastløshedens verden, og han trives med hospitallivets kedsommelige rutiner.

Indimellem tænker han dog over sit liv – om det tilhører ham eller lægerne, og om han egentlig er sig selv mere. Det spørger han derfor sin kone, sine børn, søskende og venner om, og de siger alle sammen, at han stadig er sig selv. Egentlig har han det godt, men fordi han ikke har andet at lave, kan han ikke lade være med at tænke over, hvor meget man kan reducere et menneske til uden at gøre det til noget helt andet. Han tænker fx over, om hans sjæl - eller dele af den - egentlig er fulgt med alle transplantationerne – eller om han muligvis har fået en hel anden. Det spørger han derfor lægerne om, og de henviser til psykoterapeuterne, der mener, det er et meget vanskeligt spørgsmål at svare på. Først prøver de at overbevise patienten om, at der ikke er nogen sjæl – men det holder patienten fast i. Så siger de, at det jo kan tænkes, at sjælen slet ikke er i legemet, men omkring legemet – og det finder patienten er en meget tilfredsstillende opfattelse.

Vi får derefter at vide, at patienten ikke længere har sit eget hoved, men et hoved fra en, der døde under den sidste krig, og som han fik, fordi lægekunsten ønskede at fejre en triumf. Patientens er ikke helt klar over, hvordan det skete, for han var i koma i flere måneder, men han siger, at han ikke ville have protesteret – det er helt i orden med ham. For som han siger: en ting er, hvordan et menneske føler det – noget andet er,

hvordan tingene faktisk hænger sammen. Han beundrer lægekunsten, og han mener, at han skylder dem sit liv og sit velvære. Det eneste, der plager ham, er, om de tanker, han tænker, stadigvæk er hans egne - eller om de er hans formands. Han spekulerer fx på, om det er muligt for ham at tænke alle de tanker, hans forgænger tidligere har tænkt, eller om han kun kan huske sine egne. Og selvom intet af hans legeme længere er hans, tænker han stadig på det som noget umisteligt. Han spørger derfor sig selv om, hvordan det er muligt, at han er *sig selv*, med mindre han er et usynligt legeme omkring legemet. Historien slutter med, at han hver dag spørger sin kone, når hun kommer på besøg: Kan du kende mig? Ja, det kan jeg da, svarer hun. Han spørger derefter: Elsker du mig? Jeg elsker dig mere end nogen sinde, siger hun. Men du kan ikke se mig, hævder han. Jo siger hun. Nej, siger han, for *det*, du kan se, er slet ikke mig. Åh jo, siger hun og græder. Det er dig, det er dig. Så lade det være mig siger patienten. Hver dag.

På det ydre plan handler historien om, hvordan en ukendt sygdom gør en patient angst og usikker på, hvem han egentlig er, og hvad der giver livet værdi. Han når frem til, at det, der gør det værd at leve for ham er forholdet til andre – forholdet til hans kone og nærmeste – det at være der for andre. Corona-tiden kan på flere måder minde om patientens situation. Nedlukningen af samfundet og det, at vi ikke længere har kunnet være sammen med hinanden andet end gennem vores skærme, har været som at få en arm og et ben hugget af. Og jeg tror det er gået op for de fleste, hvor meget det fysiske samvær med andre betyder for vores identitet og selvopfattelse – at vi så at sige *bliver til* som mennesker gennem vores samvær med andre, som patienten erkender det til sidst.

Men historien kan også læses som et billede på, hvordan teknologien påvirker vores liv som mennesker, og hvad den gør ved os. Det optog Seeberg allerede i starten af 60'erne - selvom de ting, han skriver om, faktisk slet ikke var mulige på den tid. Første hjertetransplantation fandt således sted i 1967 i Sydafrika, og det første menneske, der fik et nyt ansigt, var i 2011. Mig bekendt har ingen endnu fået et nyt hoved.

Men, lægerne er dygtige i dag, og de teknologiske muligheder vokser hele tiden.

Tag nu fx mobiltelefonen, og hvad der er sket med den. Først var de meget store med antenner osv., så blev de meget små. Nu er de så større igen og konstant forbundet til nettet og alverdens oplysninger. Man kan i dag nøjes med at have enten ledninger eller plastikdimser i ørene, så kommer alt det, der er på nettet, direkte ind i ørerne. Hvem ved – måske kan man om få år få telefonen opereret direkte ind i hovedet? Men hvordan påvirker det os mon, al den information, der kommer direkte ind i hovedet på os hele tiden? Bestemmer vi selv, hvad vi vil høre, og hvad vi vil mene om det? Hvordan kan vi egentlig vide, om det vi tænker egentlig er vores egne tanker, eller noget der er bestemt af fx influensers eller fake news? Folk der er betalt for at få os til at forbruge eller indtage bestemte holdninger? Tech-giganterne er dygtige i dag, og hvis vi ikke er opmærksomme og kritiske, risikerer vi at overtage nogle tanker, som de kræfter, der styrer markedet, har bestemt for os.

Hvordan skal vi så forholde os til teknologien? Skal vi som Seebergs patient lægge os fladt ned og beundre den – eller er der også grund til at være på vagt overfor, hvordan den påvirker os, og hvad den gør ved vores sjæl?

Med sin fortælling sætter Seeberg fokus på den identitetssplittelse og fremmedgørelse vi kan føle som mennesker. Hvem er jeg egentlig, hvad er det, der *gør mig til mig*, og er sjælen (mig) muligvis et legeme udenfor legemet? Det sidste lyder meget lidt sandsynligt. Den tvivl og usikkerhed på, hvad meningen med det hele egentlig er, kan teknologien ikke give nogen endegyldige svar på. Budskabet i fortællingen er, at vi

må acceptere det ulogiske, at vi selv må skabe ro og mening i den følelse af kaos, der indimellem kan gribe os. Og at dét, der *gør os til os* og *gør* livet meningsfuldt, opstår gennem vores relationer til andre.

Ud over alle de faglige kompetencer, I har opnået gennem jeres tid på Zahle, så håber at, at jeres skoletid har været med til at give jer det mest værdifulde af alt – nemlig dannelse og livskompetence.

Jeg håber, at jeres tid på Zahle har bidraget til at give jer en forståelse for, hvad der virkelig har betydning her i livet: samværet med hinanden - og at vi *selv* bliver til gennem vores samvær med andre.

Jeg håber skolen har bidraget til, at I betragter hvert enkelt menneske som noget værdifuldt og møder andre med respekt.

Jeg håber jeres tid på Zahle har givet jer kritisk sans, en sund dømmekraft og nogle bæredygtige værdier at styre efter.

Jeg håber skolen har bidraget til at give jer livsmod, handlekraft og tro på jer selv.

Jeg vil slutte med at ønske alt det bedste for jer fremover.

Hjertelig tillykke med studentereksamen!